НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДУ «ІНСТИТУТ ЕПІДЕМІОЛОГІЇ ТА ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ
ім. Л.В. ГРОМАШЕВСЬКОГО НАМН УКРАЇНИ»
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ МІКРОБІОЛОГІВ,
ЕПІДЕМІОЛОГІВ ТА ПАРАЗИТОЛОГІВ ІМЕНІ Д.К. ЗАБОЛОТНОГО»

Інфекційні хвороби сучасності: етіологія, епідеміологія, діагностика, лікування, профілактика, біобезпека

Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої щорічним «Читанням» пам'яті
академіка Л.В. Громашевського та приуроченої до 130-річчя ДУ «Інститут
епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В Громашевського НАМН України»

(Київ, 14 жовтня 2026 р.)

За редакцією чл.-кор. НАМН України В.І. Задорожної,
д. мед. н. Т.А. Сергеєвої

Київ – 2026

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ, ІНСТИТУТЕ!

NATIONAL ACADEMY OF MEDICAL SCIENCES OF UKRAINE
SI "L.V. HROMASHEVSKY INSTITUTE OF EPIDEMIOLOGY AND INFECTIOUS DISEASES OF NAMS OF UKRAINE"
PUBLIC ORGANIZATION " UKRAINIAN ASSOCIATION OF MICROBIOLOGISTS, EPIDEMIOLOGISTS AND PARASITOLOGISTS NAMED AFTER D.K. ZABOLOTNOGO"

CONTEMPORARY INFECTIOUS DISEASES: ETIOLOGY, EPIDEMIOLOGY, DIAGNOSIS, TREATMENT, PREVENTION, BIOSAFETY

Materials of the Scientific and Practical Conference with international participation, devoted to the annual "Reading" in memory Academician L.V. Gromashevsky and Commemorating the 130th Anniversary of the SI “L.V. Gromashevsky Institute of Epidemiology and Infectious Diseases of the NAMS of Ukraine”

(Kyiv, October 14, 2026)

Edited by: Corresponding Member of the NAMS of Ukraine V.I. Zadorozna, Doctor of Medical Sciences T.A. Serheieva

Kyiv – 2026

УДК 616.9(082)

Інфекційні хвороби сучасності: етіологія, епідеміологія, діагностика, лікування, профілактика, біобезпека : Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої щорічним «Читанням» пам'яті академіка Л.В. Громашевського та приуроченої до 130-річчя ДУ «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В Громашевського НАМН України» (Київ, 14 жовтня 2026 р.). – К., 2026 – 178 с.

У збірці надано матеріали науково-практичної конференції, в яких традиційно висвітлені актуальні теоретичні та практичні питання сучасної інфектології. Оскільки конференція присвячена 130-річчю Інституту, висвітлено основні історичні віхи його становлення та розвитку. Особливу увагу приділено фундаментальному вченню академіка Л.В. Громашевського про епідемічний процес, класичні закони якого й сьогодні слугують методологічним ключем до розуміння природи емерджентних інфекцій та формування сучасних стратегій біобезпеки. Розглянуто широке коло питань щодо інфекційних хвороб із різним механізмом та шляхами передачі збудників із позицій епідеміологічного нагляду та протиепідемічної роботи; сучасного стану та новітніх підходів до діагностики, індикації та ідентифікації збудників інфекцій, зокрема і з позиції концепції «Єдиного здоров'я»; сучасних досягнень, проблем та перспектив терапії інфекційних та паразитарних хвороб; антибіотикорезистентності й шляхів її подолання; актуальних питань вакцинопрофілактики; клініко-епідеміологічних аспектів інфекцій, пов'язаних із наданням медичної допомоги; проблем біобезпеки та біозахисту у світі та в Україні, у тому числі в умовах військового стану.

Матеріали подані мовою оригіналу.

Редакційна колегія не обов'язково повністю поділяє думку авторів.

За вірогідність викладених фактів, цифрового матеріалу, прізвищ, імен, дат та інших фактів несуть відповідальність автори.

УДК 616.9(082)

ISBN 978-617-95423-9-8

ДУ «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В. Громашевського НАМН України», 2026

Володимир В. Короленко[1,2], Вікторія В. Короленко[3]
(*viki.epi.2019@gmail.com*)

ПРОТИДІЯ АНТИМІКРОБНІЙ РЕЗИСТЕНТНОСТІ В УКРАЇНІ: ВІД ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ ДО НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ПРОТИМІКРОБНИХ ПРЕПАРАТІВ

[1]Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, м. Київ, Україна
[2]Університет «КРОК», м. Київ, Україна
[3]Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Вступ. Антимікробна резистентність є системним викликом для сучасної системи охорони здоров'я, оскільки зниження чутливості мікроорганізмів до протимікробних препаратів безпосередньо впливає на ефективність профілактики та лікування інфекційних захворювань, тривалість лікування, потребу в ресурсах системи охорони здоров'я та її стійкість. Масштаб проблеми зумовлює необхідність комплексного, міжсекторального підходу, що охоплює епідеміологічний нагляд, лабораторну діагностику, раціональне використання протимікробних препаратів, інфекційний контроль, підготовку медичних кадрів, наукові дослідження та міжнародне співробітництво. Саме системність державної відповіді на виклики антимікробної резистентності визначає можливість її довгострокового контролю.

Мета роботи: обґрунтувати значення сучасного нормативного забезпечення раціонального застосування протимікробних препаратів як складової реалізації державної політики України у сфері протидії антимікробній резистентності та визначити його роль у формуванні системної відповіді на цей виклик.

Матеріали і методи. Використано бібліосемантичний, системний та системно-аналітичний методи для узагальнення стратегічних і нормативних підходів до раціонального використання протимікробних препаратів та їх взаємозв'язку з іншими напрямами державної політики у сфері протидії антимікробній резистентності.

Результати. Аналіз наукових і нормативних джерел свідчить, що ефективна протидія антимікробній резистентності має ґрунтуватися не на окремих заходах, а на формуванні цілісної системи державного управління. Така система передбачає взаємопов'язане функціонування системи епідеміологічного нагляду, лабораторної мережі, системи контролю за обігом та якістю лікарських засобів, заходів інфекційного контролю, професійної підготовки медичних працівників, наукового супроводу та міжнародної співпраці. У фахових джерелах підкреслюється необхідність узгоджених дій на міжнародному, національному та місцевому рівнях, а також розвитку фактологічної бази на основі досліджень і результатів епідеміологічного нагляду.

Для України принципове значення має перехід від стратегічного визначення проблеми до нормативно врегульованих механізмів її практичного вирішення.

Наша держава від 2021 р. входить до Глобальної системи з нагляду за резистентністю до протимікробних препаратів (GLASS), започаткованої Всесвітньою організацією охорони здоров'я у жовтні 2015 р. Для приєднання до системи GLASS український Уряд затвердив Національний план дій щодо боротьби зі стійкістю до протимікробних препаратів. Аналогічні документи мають наразі 178 країн світу. А у грудні 2024 р. Кабінет Міністрів України схвалив Державну стратегію боротьби зі стійкістю до протимікробних препаратів на період до 2030 р., а також затвердив операційний план заходів щодо її реалізації у 2024–2026 рр.

Важливим напрямом такої трансформації є нормативне закріплення вимог до раціонального застосування протимікробних лікарських засобів. Затверджені Міністерством охорони здоров'я України у вересні 2026 р. стандарти раціонального застосування протимікробних лікарських засобів для первинної та спеціалізованої медичної допомоги охоплюють системні антибактеріальні, протигрибкові, противірусні та протипаразитарні препарати. Зазначені документи спрямовані на виконання Державної стратегії боротьби зі стійкістю до протимікробних препаратів на період до 2030 р. Їх запровадження спрямоване на підвищення ефективності та безпеки фармакотерапії й одночасне стримування поширення антимікробної резистентності.

Важливою складовою нових нормативних підходів є посилення обґрунтованості призначення протимікробних препаратів. Передбачається документування відповідних клінічних рішень, зокрема зазначення діагнозу або обґрунтованої підозри на інфекцію, діючої речовини, дозування, способу введення, тривалості терапії та строків її перегляду. Такий підхід створює нормативні передумови для переходу від формального призначення лікарських засобів до керованої та доказово обґрунтованої практики їх використання.

Окремим компонентом сучасної практики є регулярний перегляд доцільності протимікробної терапії. Нові стандарти передбачають оцінювання антибактеріальної терапії через 48–72 години з можливістю її припинення у разі непідтвердження бактеріальної інфекції або зміни діагнозу. Водночас нормативні вимоги не повинні створювати перешкод для своєчасного невідкладного лікування, оскільки у разі підозри на септичний шок антибактеріальну терапію розпочинають протягом першої години після взяття матеріалу для бактеріологічного дослідження. Така модель поєднує принцип раціонального використання лікарських засобів із принципом доступності необхідної медичної допомоги.

Важливим є також використання підходу Всесвітньої організації охорони здоров'я AWaRe (англ.: доступ, спостереження, резерв). Застосування цієї класифікації у нормативних механізмах дає можливість пов'язати індивідуальні рішення щодо призначення лікарських засобів із завданнями популяційного контролю антимікробної резистентності. Для спеціалізованої медичної допомоги передбачено також використання лабораторних даних, локальних антибіотикограм, залучення клінічних фармацевтів та контроль застосування препаратів резерву.

Таким чином, нормативне регулювання раціонального використання

протимікробних препаратів слід розглядати як один із функціональних елементів ширшої системи протидії антимікробній резистентності. Його ефективність залежатиме від узгодженості з епідеміологічним наглядом, лабораторною діагностикою, контролем якості лікарських засобів, інфекційним контролем, професійною освітою та підготовкою кадрів, а також інформаційно-аналітичним забезпеченням і науковими дослідженнями.

Особливого значення це набуває в умовах трансформації української системи охорони здоров'я та її поступової інтеграції до європейського простору. Важливою є адаптація сучасних протоколів і практик до стандартів Європейського Союзу, а також інвестиції у кадровий потенціал, лабораторну інфраструктуру, епідеміологічний нагляд і міжнародне співробітництво.

У цьому контексті нові стандарти раціонального застосування протимікробних препаратів формують важливий нормативний міст між стратегічними цілями державної політики та повсякденною практикою функціонування системи охорони здоров'я. Їх реалізація створює можливості для стандартизації процесів призначення, підвищення прозорості та обґрунтованості клінічних рішень, формування подальшого моніторингу результативності державної політики у сфері протидії антимікробній резистентності.

Висновок

Протидія антимікробній резистентності в Україні потребує системної державної політики, що поєднує стратегічне планування, нормативне регулювання, інституційну спроможність, епідеміологічний нагляд, лабораторну діагностику, контроль якості лікарських засобів, професійну підготовку кадрів та міжнародне співробітництво. Нові стандарти раціонального застосування протимікробних лікарських засобів створюють важливий нормативно-організаційний механізм реалізації цієї політики та сприяють переходу від загальних стратегічних положень до стандартизованих процесів управління використанням протимікробних препаратів. Подальший розвиток протидії антимікробній резистентності має здійснюватися у взаємозв'язку з європейською інтеграцією України та зміцненням стійкості національної системи охорони здоров'я.

Б.П. Кузьмінов, К.Д. Мажак, О.А. Ткач, О. І. Мотика
(*https://orcid.org*)

ВИПРОБУВАННЯ СПЕЦИФІЧНОЇ АНТИМІКРОБНОЇ АКТИВНОСТІ КОМБІНОВАНОГО АЛЬДЕГІДНО-ЧАСного ДЕЗІНФЕКЦІЙНОГО ЗАСОБУ

НДІ епідеміології та гігієни Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, м. Львів, Україна

Актуальність. Мікробна контамінація виробничих приміщень, технологічного обладнання, санітарно-технічних об'єктів, транспортних засобів,